บทที่ 4

การวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรม

พิธีกรรมของชนเผ่า

ศิลปวัฒนธรรมม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในที่นี้กล่าวถึงประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากวิทยากรและจากเอกสาร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณค่า วิเคราะห์ในแง่การนำข้อมูลไปใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ และการวิเคราะห์ข้อมูลในแง่ที่เป็นชีวประวัติ

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ม.ป.ป. หน้า 13 – 16) กล่าวว่า ชาวเขาซึ่งอาศัยอยู่ตามจังหวัดชายแดน และอยู่บนเขามีความเชื่อและพิธีกรรมของตนเอง แต่ละเผ่าไม่เหมือนกัน ส่วนใหญ่จะนับถือผี ซึ่งเชื่อว่าผีมีอยู่ในธรรมชาติ ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยก็เชื่อว่า ผีเป็นเหตุ ก็จะมีพิธีกรรมขอโทษผี ขอขมาผี หรือไล่ผี มีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตาย ชาวเขาเชื่อเรื่องผีว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน มีอยู่ทุกเผ่า แต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดและพิธีกรรมนั้น ๆ

พิธีกรรม คือการแสดงออกถึงความเชื่อตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมตามฤดูกาล ตามเทศกาลหรือวันสำคัญที่กระทำสืบต่อกันมา พิธีกรรมที่ค้นพบมีดังนี้

1. พิธีกินข้าวใหม่
2. พิธีลงสีดา (พิธีฮัวเน้ง)
3. พิธีไล่กำไลคอ (ก๊า เก จี่ เสา เฉีย)
4. พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อ (เก๋ ลีใจ ฮู ปลี่ เที้ยะ ฮุ เม)
5. พิธีสร้างสะพานต้อนรับขวัญ (ก๊า เก ตัวะ ชื่อ ต่อ ปลี่)
6. พิธีขอพ่อบุญธรรมแม่บุญธรรม
7. พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อสู่วัยผู้ใหญ่ (ก๊า เก ฮู เม หล่าว)
8. พิธีล้อมขวัญของครอบครัว
9. พิธีงานศพ (ก๊า เก ปะ ตั่ว)
10. ประเพณีปีใหม่
11. ประเพณีการแต่งกาย
12. ประเพณีการแต่งงาน

1. พิธีกินข้าวใหม่

ความเป็นมาของพิธีกินข้าวใหม่ เพราะข้าวใหม่เป็นข้าวที่มีความหอม นุ่มและอร่อยมาก **บุคคลหรือครอบครัวที่มีความสามารถทำข้าวใหม่ได้ และเชิญชวนญาติพี่น้อง หรือแขกผู้มีเกียรติมาร่วมรับประทานได้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นคนขยันทำมาหากิน** และเป็นคนมีจิตใจกว้างขวางในสังคม เพราะข้าวใหม่นั้นกว่าจะทำมากินได้ ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน และใช้เวลานาน ดังนั้นพิธีกินข้าวใหม่ จึงถือเป็นพิธีที่สำคัญพิธีหนึ่ง

พิธีกินข้าวใหม่ ภาษามังกล่าวว่า เก็ง ป๋วะ เก๋ น่อ หมอ เปร้ เซี้ย หมอ เปร้ เซี้ย หย่อ หมอ อั่ว หนื่อ จือ ก๊า เทียะ อ ก๊า เก่อ ลี เล่ง เหน่ง หล่อ หย่อ จัว หยิ เหน่ง ตือ อั่ว เหนื่อ มั่ว เป๋ง สึก อัว ตาว หมอ เปร้ เซี้ย ไอ่ เจอ ฮู กี๋อ ตี้ เทียะ เต้ คัว อั่ว เจ็ง เจ็ง ตั้ว ด่อ น่อ ฉัว ตาว เตี๋ย ตู่ เหน่ง เตอะ หล่อ หย่อ ลู้ จั๊ว หยี เต๋อ หย่อ เหน่ง ชั่ว อัว อ เทียะ มั่ว บล้ง เซี้ย ด๋า ห๋าว เย่ หย่อ ลา เก่ หมอ เปร้ เซี้ย เต๋อ หนื่อ หยั่ว อัว ตาว หล่อ น่อ เต๋อ หยั่ว ลา เก๋ อัว อ้อ เป๊ หยะ ฉี ชี่ เหอะ ตาว ลี ไห่ เก๋ จ้อ น่อ หมอ เปร้ เซี้ย ฉัว ตาว เตี่ย หย่อ อี๊ จ่อ เก๋ จ้อ น่อ จ้อ อัว อั่ว เจ็ง เจ็ง อี๊ จ่อ

ขั้นตอนการทำข้าวใหม่

1. เลือกเกี่ยวข้าวที่เริ่มสุก เมื่อปลายรวงข้าวเริ่มเหลือง
2. นำข้าวที่เกี่ยวได้มานวด ให้ได้ข้าวเปลือก
3. นำข้าวเปลือกมาคั่ว จนเมล็ดข้าวแข็ง
4. นำมาตากลมให้เย็น
5. นำมาตำด้วยครกกระเดื่อง
6. นำมาหุงโดยใช้กะทะใบบัวต้ม ช่วงนี้ต้องระวังอย่างมาก เพราะข้าวจะเละเกินไป
7. นำกระซอนใบใหญ่มาตั้งไว้บนกะละมัง แล้วตักข้าวในกะทะใส่ในกระซอน
8. นำข้าวที่เสด็ดน้ำแล้วมานึ่งในรังถึงจนสุก
9. เก็บน้ำข้าวไว้ดื่ม หอม อร่อยมาก
10. ฆ่าไก่ หรือหมู จำนวนตามต้องการ และฐานะของเจ้าภาพ

พิธีการกินข้าวใหม่ เมื่อเตรียมข้าวของพร้อมแล้ว

1. **จัดตั้งโต๊ะอาหาร**
2. **เจ้าภาพจะทำพิธีเรียกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มาร่วมกินข้าวใหม่ก่อน**
3. **เชิญแขกผู้หลักผู้ใหญ่และญาติพี่น้องที่มานั่งประจำโต๊ะอาหาร**
4. **เชิญแขกผู้หลักผู้ใหญ่ในโต๊ะอาหาร อาจมีใครคนใดคนหนึ่งยืนขึ้นเพื่อกล่าวขอบคุณและอวยพรให้แก่เจ้าภาพว่า "อัว จ่าว ตาว อั่ว ก้อ ตาว ปะ อี๊ จุ มอ เปร้ เซี้ย ดาว**

เป๊ ตั๋ว ต่อ เน่ ก่ง ต่อ ดาว นุ นอ ถอ พง ก๊ง หมง ดาว เน่ เกาะ เน่ หยิ เน่ง มั่ว หลื่อ น่อ ก๊า เยาะ หยง หมู่ อี๋ สี ก้อ ปะ อี้ ดร่ง จาว เป๊ น่อ ถอ เกาะ ก้อ มั่ว ปัว ดร้ง เซี้ย ดร้ง จาว ก้อ เจ๋ เหน่ง น่อ เหลอะ เตาะ เต้ อ่อ หม่อ" แปลเป็นภาษาไทยว่า **"ขอขอบคุณมาก ที่ท่านจัดโต๊ะอาหารข้าวใหม่โต๊ะนี้ให้พวกเราได้มาร่วมรับประทานในวันนี้** ขออวยพรให้ท่านและครอบครัว จงประสบแต่ความสุขความเจริญตลอดไป ท่าน จัดโต๊ะอาหารให้พวกเรารับประทานหนึ่งโต๊ะ ขอให้เหลือร้อยโต๊ะพันโต๊ะ ให้ท่านและครอบครัวไว้รับประทานต่อไปเถิด"

5. หลังกล่าวขอบคุณและอวยพรแล้ว ร่วมรับประทานอาหารข้าวใหม่ตามอัธยาศัย

2. พิธีลงสีดา (พิธีอัวเน้ง)

ความเป็นมา พิธีอัวเน้ง หรือพิธีลงสีดา เป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องของการถ่ายชีวิตกัน ระหว่างคนกับสัตว์ มักจะเป็นคนที่เจ็บป่วย หรือที่มีเคราะห์ร้าย ดวงไม่ดี

พิธีลงสีดา ภาษาม้งกล่าวว่า เก๊ง ป๊วะ อัว เน้ง หย่อ ก๊า เก เตอ จ้อ เก๋ เจ่ง เตอะ จ้อ เก๋ ป่าว จ้อ เซีย เตอะตี้ เหน่ง เทียะ เจี๊ย ซู สัวะ ตาว หย่อ จ๋อ เหน่ง เมาะ เที้ยะ เหน่ง ป๊ง ทะ หล่อ หย่อ หมง จี่ยง

ขั้นตอน / วัสดุอุปกรณ์ สิ่งที่ต้องเตรียมในการประกอบพิธีอัวเน้ง ได้แก่

1. กระถางสำหรับปักธูป เทียน ใช้ธูป 3 ดอก
2. กระดาษเงิน กระดาษทอง
3. ถ้วยข้าวสาร ใส่ไข่ไก่ 1 ฟอง
4. ตะเกียง 1 ดวง หรือเทียนไข 1 เล่ม
5. ก๊วะ 2 คู่ (เขาวัว หรือเขาควาย ผ่าครึ่ง)
6. น้ำ 3 จอก
7. ข้าวตอก 1 กอง (ข้าวเปลือกคั่วให้แตก)
8. **หมู 1 ตัว**

ในการทำพิธีเริ่มต้นด้วยการนำกระถางธูป เทียน(หรือตะเกียง) ข้าวตอก กระดาษเงิน กระดาษทอง น้ำ ก๊วะ ถ้วยข้าวสารใส่ไข่ไก่ นำสิ่งของทั้งหมดนี้มาตั้งโต๊ะ

พิธีกรรม หมอผีจะเริ่มด้วยการจุดกระดาษเงิน กระดาษทอง แล้วร่ายบทสวดเป็นภาษาม้ง ต่อมาหมอผีจะเข้ามานั่งที่ม้านั่งยาวที่เตรียมไว้ และร่ายบทสวดต่อ ในขณะที่ร่ายบทสวด หมอผีจะเคาะเจียเน้ง (ห่วงวงกลมที่ลูกกระพรวนติดอยู่) และกระโดดไปมาบนม้านั่งยาวนี้ จากนั้นจะเสี่ยงทาย

การทำพิธีด้วยการโยนกัวะ หมอผีจะดูว่าการโยนกัวะดีหรือไม่ แล้วทำพิธีต่อไปเรื่อย ๆ โดยหมอผีจะร่ายบทสวดและเคาะเจียเน่งตามไปด้วย ขณะทำพิธีอาจจะมีการเคลื่อนย้ายตัวไปมาตามบทสวด เช่น นั่งแล้วกระโดดหรือยืนแล้วนั่ง ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ในการประกอบพิธีนี้จะใช้เวลานานหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการโยนกัวะเสี่ยงทาย พิธีกรรมจะดำเนินไปจนกว่า การเสี่ยงทายจะดี

พิธีกรรม ภาษามังกล่าวว่า ก้า เก จี๋เน้ง หยัว ปี เหลอ เต๋อ เหงียะ เต่อ กู๊ เจ่ ปี๊ เฉง ด๊า อัว หล่อ ม้ง จั่ว จี๋ เต๋อ จี๋ เน้ง หมะ หล่อ เหย่า ส่าว ดร้ง เน้ง อัว บ้า เจีย เจ่ หมะ ปี๊ ฮู เก้า เน้ง ถ่าว ฮู เก้า เน้ง เต่อ ตู่ จี๋ เน้ง หยัว จอ เจีย เน้ง (ห่วงวงกลมที่มีลูกกระพรวนติดอยู่) เที้ยะ เย หมู่ หล่อ ส่าว ลู้ ดร้ง เน้ง จั่ว จี๋ เต๋อ หม่า หยัว ขอ กัวะ เคีย ฉึ จี๋ เน้ง หยัว ใช้ เตี๋ย ขอ กัวะ กัวะ เคีย ยอง หล่อ จี่ ยง เจ่ จ๋อ ก๊า อัว เน้ง จั่ว ถ่าว จะ จิ อัว เน้ง หยัว เจ๊อะ หมู่ เจอะ เล่อ ส่าว ดรึง เน้ง เจ่อ เก้า เน้ง สื่อ ลี ย่าว ไอ่ เดี๋ยะ เน้ง หล่อ หย่อ เสอ เอ่ หย่าว อัว เก้า เน้ง สื่อ ลี หย่าว ไอ่ เดี๋ยะ เน้ง หล่อ หย่อ เสอ เอ่ หย่าว อัว ลี นอ หมู่ ลี หมู่ ลี เก๋ อัว เน้ง เต๋อ หยัว ฉึ ชี่ เหอะ เต๋ หล่อ หลู เยาะ เตอะ เก๋ ขอ กัวะ ไอ่ กัวะ เคีย ฉึ หล่อ เต๋อ ก้า เก หยัว อัว หมู่ จ่อ ถ่าว เป้ กัวะ เคีย ฉึ เตี่ย ยง

เมื่อการเสี่ยงทายออกมาดีแล้ว หมอผีจะสั่งให้นำหมูไปฆ่าแล้วหมอผีจะใช้กัวะแตะเลือดหมูมาทาที่ด้านหลังคนป่วย ซึ่งการทำเช่นนี้เป็นการป้องกันมิให้ภูติผีเห็นคนป่วย การฆ่าหมูเป็นการไถ่ดวงวิญญาณ หรือตอบแทนผีนั้นเอง

หมูที่ใช้ในการทำพิธีนั้น จะตัดส่วนหัวให้กับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหมอผีนำไปต้มกิน และหมอผีจะนำกระดูกส่วนคางไปแขวนไว้ที่หิ้งบูชาที่บ้าน เมื่อสิ้นปีหมอผีจะนำกระดูส่วนคางนี้ไปรวมกัน แล้วเผาไปพร้อมกับกระดาษเงินกระดาษทอง เพื่อเป็นการปลดปล่อยดวงวิญญาณของหมูให้ไปเกิดใหม่ หมายถึงดวงวิญญาณหมูที่ถูกจองจำ ได้หมดภาระหน้าที่ที่ทดแทนดวงวิญญาณของมนุษย์แล้ว

3. พิธีใส่กำไลคอ (ก๊า เก จี่ เสา เฉีย)

ความเป็นมา การล้อมกำไลคอ จะทำกับเด็กที่เกิดใหม่ในทันทีที่เกิด การล้อมกำไลคอถือว่าเป็นการล้อมสกัดชีวิตของคนที่เกิดมาอยู่ในโลกมนุษย์ ไม่ให้ดับสูญไปในช่วงเวลาอันไม่สมควรชาวม้งเชื่อว่าเมื่อใส่กำไลคอแล้วจะสามารถป้องกันภูติผีได้ แม้ว่าพิธีกรรมนี้จะเรียกว่า "ใส่กำไลคอ" แต่เมื่อใส่สามารถใส่ได้ ทั้งที่คอ ข้อมือ หรือข้อเท้าก็ได้

พิธีใส่กำไลคอ ภาษามังกล่าวว่า เก๊ง ป๋วะ เก๋ มั้ว เสา เฉีย จาจ้อ หยัว อัว จาวจ๋อ มี หยัว อัว อยู่ เชี้ย ถ่าว หนื่อ หยู่ เคีย หล่อ่ เต๋อ เก๋ มั้ว เสา เฉีย จาว จ้อ เต่อ ฉัว ตาว เตี่ย หย่อ เก๋ เสา ตู่ เหน่ง อัว หยู่ ลอ เต๋อ จ้อ เชีย อั่ว หยู่ หล่อ หาว ลู้ เตี้ย เต้ นอ จี่ ปู๊ เกาะ หนื่อ ปล้อ หมู่ ลู้ชี่ เหอะ อั่ว จี่ จิ ยอ

มั้ง เจ่ง เตี่ย จ้อ เสา เฉีย เหลอะ หม่า หยัว ตี๋ ถาย ด๊า ตาว เจอะ เตี่ย ก้า เก นอ ฮู เตี่ย "เสา เฉีย นอ หล่อ" ถ่าว มั้ว ดาว จ้อ เต๋อ กู้ มั้ว ตาว จาว เตอะ จ้า ด๊า ด๊า เต่า ด๊า เตอ กู้ ตาว

ขั้นตอน / วัสดุอุปกรณ์ สิ่งที่ต้องเตรียมในการประกอบพิธีใส่กำไลคอ ได้แก่

1. ธูป 3 ดอก
2. เทียนไข 2 เล่ม
3. ไข่ไก่ 1 ฟอง
4. หมู 1 ตัว หรือไก่ 2 ตัว

ในการทำกำไล ผู้ที่เป็นพ่อแม่จะเตรียมไว้ตั้งแต่แม่กำลังตั้งท้องอยู่ กำไลสามารถทำได้จากสิ่งของ 3 สิ่ง ได้แก่ เงินแท้ ทองเหลือง หรือด้ายเส้นใหญ่ (คล้ายด้ายสายสิญจน์) ก็ได้ การทำกำไล จะทำเป็นวงใหญ่ให้คล้องคอได้พอดี อาจตกแต่งให้เกิดความสวยงามได้ เช่น เป็นกระเป๋า เล็ก ๆ หรือเป็นห่วงเล็ก ๆ ก็ได้

พิธีกรรม การประกอบพิธีต้องให้หมอผีเป็นผู้ประกอบให้ โดยเจ้าของบ้านเป็นผู้นัดหมาย หมอเจ้าของบ้านจะเตรียมเครื่องไว้เมื่อตรงกับวันนัดหมายหมอผีก็จะมาทำพิธี โดยหมอผีจะเริ่มพิธีที่ประตูบ้านที่อยู่ตรงกับหิ้งไหว้ผี (ชาวมั้งจะมีประตูหลายที่แต่จะใช้ประตูที่ตรงกับหิ้งไหว้ผี เพราะถือว่าเป็นประตูเข้า-ออกไปทำมาหากิน แล้วจะทำให้เกิดโชคดี) นำไข่ไปวางลงในถ้วยใส่ข้าวสารแล้วจุดเทียนและธูป นำไก่หรือหมู ที่ยังมีชีวิตอยู่มาทำพิธีตรงนี้ด้วยเหมือนกัน เมื่อทำพิธีที่ประตูเสร็จแล้วก็จะนำไก่หรือหมูไปฆ่า แล้วนำไปต้ม (เหมือนไก่ไหว้เจ้าของคนจีน) แล้วนำมาทำนายว่าการประกอบพิธีนี้ดีหรือไม่ดี โดยดูลักษณะของส่วนขาและตาของไก่ เมื่อหมอผีดูแล้วจะทำนายออกมา ถ้าคำทำนาย ไม่ดีก็จะประกอบพิธีนี้ใหม่ หากทำนายว่าดี ก็จะใส่กำไลคอได้เลย โดยคนแก่หรือผู้มีอาวุโสจะเป็น ผู้ใส่ให้ ขณะที่ใส่ก็จะให้ศีลให้พรและเงินทองด้วย เมื่อใส่กำไลคอเสร็จแล้วก็จะมีการกินเลี้ยงเป็นอันเสร็จพิธี

พิธีกรรม ภาษามั้งกล่าวว่า ก้า ลี เก๋ ใจ เก๋ อัว เก๋ ใจ หยัว จุ มั้ว จาว จี๋ ด๊า หย่อ ตู่ อั่ว อัว ด๊า เที้ยะ มั้ว จาว จ้อ ตู่ จื่อ เจ๋ หยัว จุ แต่ง จี๋ ด๊า จื่อ เจ๋ หยัว บ้า ซัว หยะ เจีย ถ่าว ซอ นุ แต่ง เต๋อ จี๋ ด๊า หมะ ตั้ว อัว ด๊า โดยจี๋ ด๊า หยัว ปี๊ อัว ด๊า เตอะ ซอ ด้ง อั่ว เยา จ้า ท่า เน้ง เที้ยะ สี ก๊า (ม้งมั่ว ตาว ล้ง ซอ ด้ง เตียะ ฉี ลู้ ซอ ด้ง อัว เยาะ จ้า ท่า เน้ง สี ก๊า หวิ เจ่ง เตี่ย หย่อ ลู้ ซอ ด้ง อัว เตอะ หมู่ อัว น่อ เที่ย อัว เกาะ ตาว ก๊ง หมง) มั้ว เก เต๊ง จาว หาว ติ ฮู เจ่ เหลอ ชะ เที้ยะ จื เจี๊ย จ้อ ไก๊ หล่อ หย่อ บัว อั่ว เจ่ง มั่ว เซีย หล่อ อัว ก้า เก ตี๊ ซอ เต๋อ ถ่าว อัว ก้า เก เตอะ ซอ ด้ง ต่า เหลอ เจ่ จ้อ ไก๊ หล่อ หย่อ มัว เต๋อ หมู่ ตัว ไก๊ อั่ว ตัว เหลอ จ้อ หมู่ ฮาว เข้ง (ยง ลี ฉัว ฮาว ไก๊ เป ด๊า) เจ้ จ้อ หล่อ ใช้ ใช้ เก๋ อัว ก้า เก เต๋อ ปั่ว ยง หล่อ จี่ ยง เหลอ ใช้ หยะ จื๋อ ตู่ กอ เตอ เที้ยะ ซอ หมั่ว ไก๊ ถ่าว จี๋ ด๊า ใช้ เหล๋อ เจ่ หนื่อ หยัว

เคีย หล่อ หย่อ เคีย ฉึ จี่ ยง หยัว จุ อัว ดัว เตี่ย ฉี่ หย่อ เคีย ฉึ เตี่ย ยง กู้ มั้ว เนา ดาว จ้อ เตอะ จ้า ด๊า ตาว ลอ อั่ว หย่อ เต้ หล่าว หล่อ หย่อ

4. พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อ (เก๋ ลีใจ ฮู ปลี่ เที้ยะ ฮุ เม)

ความเป็นมา การสู่ขวัญตั้งชื่อจะทำการสู่ขวัญหลังเด็กเกิดได้สามวัน สมมุติว่าเด็กเกิดวันที่ 1 มกราคม 2546 จะมีพิธีสู่ขวัญตั้งชื่อในวันที่ 4 มกราคม 2546 โดยมากชื่อที่ตั้งขึ้นนั้น พ่อแม่เด็กจะเป็นผู้ตั้งให้เอง แต่ถ้าพ่อแม่เด็กไม่ทราบว่าจะตั้งชื่อว่าอย่างไรดี จะไพเราะจะเป็นสิริมงคล ก็จะให้ทางฝ่ายญาติที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ตั้งให้ หรือหมอขวัญตั้งให้ก็ได้ ชื่อที่ตั้งจะมีพยางค์เดียว เช่น "ตั่ว" แปลว่า คนที่หนึ่ง หรือ "เหย่อ" แปลว่า น้องคนสุดท้อง เป็นต้น

พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อ ภาษามังกล่าวว่า เก๊ง ป๊ะ หล่อ เก๋ ฮู ปลี่ ฮู เม หยัว ฮู ปลี่ จาว ถ่าว มี หยัวะ หยู่ หล่อ ตาว เป็ นุ เหลอ สื่อ ลี ปี๋ เตี่ย มีหยัวะ หยู่ นุ ติ อี๊ ลู้ อี๊ หลี่ ตู้ ซง อ๊อ เซี้ย จี๊ ปั่ว ปล๊าว จ่าว ปล๊าว หยัว มั่ว ก๊า เก ฮู ปลี่ ฮู เบ ดาว นุ ติ ปล๊าว ลู้ อี๊ หลี่ ตู้ อ๊อ เซี้ย จี๊ ปั่ว ปล๊าว จ่าว ปล๊าว เหนื่อ เหนียะ หนื่อ จี๋ หย่อ ดู่ อั่ว ฮู เม เตียะ ฉี่ หย่อ หนื่อ เหนียะ หนื่อ จี๋ ป๊าว หยัว ฮู เบ ลี จ่า เที้ยะ ลี หยัง ยง เที้ยะ อัว ก๊ง อัว หมง เจ่ หยัว จุ มั้ว จาว จ๋อ กี๋อ ตี๋ อั่ว หย่อ จ๋อ หล่าว ฮู จาว หล่อ หย่อ หย่อ ตู่ ฮู ปลี่ ไส เบ ฮู จาว กู้ ตาว ลู้ เบ อั่ว ฮู นอ มั่ว อี้ ชั้ว ชึ สื่อ ลี "ตั่ว" ส่าย เตี่ย หย่อ เทอะ ตู่ หล่อ หย่อ เหยอะ (จ๊อ) หรือ เจอะ ส่าย เตี่ย หย่อ ตู่ เตาะ ก๊า เกอะ ลี นอ

ขั้นตอน / วัสดุอุปกรณ์ ผู้เป็นพ่อและแม่ต้องเตรียมในการตั้งชื่อสู่ขวัญประกอบด้วย

1. ไก่ 3 ตัว
2. ไข่ไก่ 1 ฟอง
3. ธูป 3 ดอก
4. ข้าวสาร 1 ถ้วย
5. หมอสู่ขวัญ

พิธีกรรม เช้าวันที่สาม ของวันเกิด

1. **เตรียมไก่ 2 ตัว ให้หมอขวัญถือไว้**
2. **ตั้งขันที่ใส่ข้าวสาร ไข่ไก่ ธูป ตั้งไว้ที่ประตูบ้าน**
3. **หมอขวัญทำพิธีสู่ขวัญ**
4. **หลังพิธีสู่ขวัญ นำไก่ไปฆ่าถอนขนทำความสะอาด แล้วนำไปต้มพร้อมไข่**
5. **นำไก่ที่ต้มและไข่ไปใส่ถาดตั้งที่ประตูอีกครั้งหนึ่ง**

6. หมอขวัญประกอบพิธีขวัญอีกครั้งหนึ่ง

7. หลังเสร็จพิธีสู่ขวัญ หมอขวัญจะทำนายดวงชะตาของเด็กจากไก่ โดยยึดจาก สิ่งของต่อไปนี้ - ตีนไก่ - ตาไก่ - กะโหลกไก่ - กระดูกไก่ - ลิ้นไก่

5. พิธีสร้างสะพานต้อนรับขวัญ (ก้า เก ตัวะ ซื่อ ต่อ ปลี่)

ความเป็นมา พิธีสร้างสะพานต้อนรับขวัญ สาเหตุมาจากที่เด็กมีอาการเจ็บป่วยสุขภาพร่างกายไม่ค่อยสมบูรณ์ โดยไม่มีสาเหตุหรือเจ็บป่วย ได้ทำการรักษาทางอื่นจนหมดแล้วยังไม่หาย หรือผู้หญิงไม่มีลูกหรือมีแต่แท้งลูกเป็นประจำ

พิธีสร้างสะพานต้อนรับขวัญ ภาษาม้งกล่าวว่า เก๊ง ป๊วะ หล่อ เตอะ เก๋ ต๊วะ ซ่อ ต่อ ปลี่ **จี** เก๊ง หล่อ เตอะ ตู่ มี หยวะ พ่ง มั่ว เมาะ มั่ว เก่ง ลู้ เจ๋ จี่ มั่ว หย่อ อั่ว จี่ ป๊าว เก๊ง ป๊วะ หล่อ หย่อ เก๋ เมาะ เก่ เก่ง เต๋อ ตื๊อ คอ หลื จ้อ เก ต่า เหลอะ หล่อ พ่ง จี่ ยง หล่อ หย่อ เต้ ป้อ เหนียะ อั่ว พ่ง จี่ เซ้ง ตู๊ หล่อ หย่อ เซ้ง ไอ่ พ่อ ฉัว เม หยัว ต่า หมู่ ลี

ขั้นตอน / วัสดุอุปกรณ์ ผู้เป็นพ่อแม่ต้องเตรียมในการสร้างสะพานสร้างได้ 3 ลักษณะ คือ สร้างสะพานข้ามลำธาร หรือการสร้างสะพานบริเวณทางสามแยก หรือการสร้างสะพานในบ้านแล้วแต่กรณี ที่หมอสีดามองเห็น และต้องใช้อุปกรณ์ดังนี้

1. หมู 1 ตัว
2. เหล้า 1 ขวด
3. ไม้สำหรับสร้างสะพาน 3 แผ่น

พิธีกรรม เมื่อเตรียมข้าวของพร้อมแล้ว

1. ออกไปสร้างสะพาน ณ ที่หมาย
2. เมื่อสร้างสะพานเสร็จแล้วก็โยงสายสิญจน์จากหัวสะพานมาท้ายสะพาน
3. ฆ่าหมูเพื่อประกอบอาหาร
4. รอใครสักคนหนึ่งที่ต้องเดินผ่านมาจากเส้นทางนี้ คืออาจจะไปไร่มา หรือไปธุระ ที่อื่นมาก็ได้ ก็ถือว่าคนคนนั้นแหละคือคนที่นำขวัญมาให้
5. เมื่อได้บุคคลที่นำขวัญมาแล้ว ทางเจ้าภาพก็จะให้บุคคลนั้นพาเด็กคนที่จะทำพิธีต้อนรับขวัญไปอยู่ที่หัวสะพาน
6. จากนั้นพ่อแม่ที่อยู่ทางสะพานจะถามว่า " ท่านเป็นใคร จะไปไหน "

7. **คนที่นำขวัญมาจูงมือเด็กและตอบว่า " ข้าพเจ้าเป็นนักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวไปทุกหนทุกแห่งและได้พบเด็กคนนี้ร้องไห้หาพ่อแม่อยู่ทางซีกโลกโน้น ข้าพเจ้าจึงได้พามาส่งท่านใช่พ่อและแม่ของเด็กคนนี้หรือไม่ "**
8. **ทางพ่อแม่เด็กจะตอบรับว่า "หย่อ หล่า ม่า" นุ นอ หย่อ ยง นุ ยง หย่ง อื้อ เทีย ตั้ว** เยาะ จขอ หนอ ต่อ อื๊อ ตู่ มี หยัวะ อ่อ มีตู้ (ใช้สำหรับเด็กชาย) มีไฉ่ (ใช้กรณีลูกเป็นเด็กผู้หญิง) มีไฉ่ เอ๊ย จ๋อ ก๊า หล่อ เจ๋ หล่อ เฉีย เหนียยะ เฉีย จี๋ ห่อ หม่อ จี่ ช้อ กั้ว จี่ ช้อ ตู เซี้ย เหนียะ เที้ยะ จี๋ ตั้ว ต่อ หนื่อ จาว เตอะ นอ เหลอะ เล่า นุ นอ เหลอะ ต๋อ จั่ว หย่อ มั่ว หลื่อ น่อ ก๊า เยาะ ยง จี่ มั่ว เมาะ มั่ว เก่ง หมู่ อี้ เซี้ย อี๊ ฉี เน้อ " **แปลเป็นภาษาไทยว่า** " ใช่แล้ว วันนี้เป็นวันฤกษ์งามยามดี เราได้มารอต้อนรับลูกของเรา ลูกจำกลับบ้านมาหาพ่อหาแม่เถอะนะ ไม่ต้องร้องไห้ ไม่ต้องเสียใจ พ่อกับแม่มารอรับลูกอยู่ตรงนี้แล้ว ต่อไปหมดทุกข์หมดโศกแล้วจะได้สบายอยู่ดีมีสุขตลอดไป "
9. คนพาขวัญจูงมือเด็กพาเดินข้ามสะพานไป ส่งให้พ่อแม่เด็กที่อยู่ท้ายสะพาน พ่อและแม่ของเด็กกล่าวขอบคุณที่พาขวัญมาส่งให้
10. จัดอาหารกินเลี้ยงกัน ถือว่าเป็นอันเสร็จพิธี

6. พิธีขอพ่อบุญธรรมแม่บุญธรรม

ความเป็นมา สาเหตุจากการที่เด็กชอบร้องไห้งอแง โดยไม่มีสาเหตุ หรือเจ็บป่วยโดยได้ทำการรักษาทางอื่นจนหมดแล้วก็ยังไม่หาย หรือเด็กชอบปัสสาวะรดที่นอนเป็นประจำ

ขั้นตอน / วัสดุอุปกรณ์ ผู้เป็นพ่อและแม่ต้องเตรียมในการขอพ่อบุญธรรมแม่บุญธรรม ประกอบด้วย

1. ไก่ต้มสุก จำนวน 1 ตัว
2. เหล้า จำนวน 1 ขวด
3. ย่ามใส่ของ จำนวน 1 ใบ

พิธีกรรม เมื่อเตรียมข้าวของพร้อมแล้ว

1. **พ่อและแม่ของเด็กจะแต่งตัวอย่างดี**
2. **พ่อแม่เด็กจะเอาเด็กใส่เป้ขึ้นสะพายหลัง ออกเดินทางไปตามทางในหมู่บ้าน**
3. **ถ้าคนในหมู่บ้านพบเห็นและทักก่อนถือว่าคนคนนั้นคือ พ่อบุญธรรม และแม่บุญธรรมของเด็ก**
4. **พ่อบุญธรรมและแม่บุญธรรม จะพาเข้าบ้านของพ่อบุญธรรมและแม่บุญธรรม**

5. **เมื่อเข้าถึงในบ้านของพ่อบุญธรรมและแม่บุญธรรม พ่อแม่เด็กจะจัดตั้งโต๊ะอาหาร โดยมีไก่ที่ต้มสุก ใส่ย่ามมาผ่าใส่จานและรินเหล้าให้ 1 แก้ว**
6. **พ่อแม่ของเด็กจะแจ้งวัตถุประสงค์ที่พาเด็กมาว่า " ด้วย (เด็กชาย.., เด็กหญิง...) มีอาการ (เล่าตามอาการเจ็บป่วย) สาเหตุมาจากเด็กจะเอาพ่อบุญธรรม และ** แม่บุญธรรม จึงได้พาเด็กมาเพื่อขอให้พ่อบุญธรรมและแม่บุญธรรม ช่วยผูกแขนให้ลูกข้าพเจ้าหายจากอาการเจ็บป่วย และอยู่สุขสบายดีต่อไป"
7. จากนั้นพ่อบุญธรรมและแม่บุญธรรม จะทำการปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายให้ออกไปจากเด็ก แล้วผูกแขนและกล่าวอวยพรให้เด็ก
8. หลังจากผูกแขนแล้วก็เอาไก่และเหล้ามากินกันถือว่าจบพิธี

7. พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อสู่วัยผู้ใหญ่ (ก๊า เก ฮู เม หล่าว)

ความเป็นมา คนชาวม้งถือว่าพิธีสู่ขวัญตั้งชื่อสู่วัยผู้ใหญ่เป็นพิธีที่มีสิริมงคลที่ดี การเปลี่ยนชื่อนี้จะเปลี่ยนในช่วงระยะเวลากลาง ๆ ของชีวิตคนต้องเป็นผู้ชายที่แต่งงานและมีบุตรแล้วเท่านั้น เช่น ชื่อเดิมว่า "ตั่ว" แปลว่า คนที่หนึ่ง เมื่ออายุระหว่าง 25 – 30 ปี แต่งงานและมีบุตรแล้ว จะเปลี่ยนชื่อเป็น "เจ้อตั่ว" จากหนึ่งพยางค์เป็นสองพยางค์เป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องมีชื่อเดิม ผสมอยู่ด้วยเสมอไป อาจจะตั้งชื่อใหม่เลยก็ได้ แต่ที่นิยมก็คือ ต้องมีชื่อเดิมผสมอยู่ด้วย การตั้งชื่อสู่วัยผู้ใหญ่นี้ ส่วนใหญ่จะให้เกียรติแก่พ่อตา (พ่อของภรรยา) เป็นคนเลือกชื่อให้

พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อสู่วัยผู้ใหญ่ ชาวม้งกล่าวว่า เก๊ง ปัวะ หล่อ เตอะ ขอ เก่ ฮู เบ หล่าว เต๋อ เหน่ง ตั้ว ดร้ง สะตาว เตี่ย หย่อ อี๊ คอ ยง เก๋ ฮู เบ หล่าว เต๋อ หยัว ฮู จาว ถ่าว อี้ จ๊า เน่ง เต๋อ หยัว จุ หย่อ จี๋ เน่ง อั่ว หยั๋ว ป้อ เหนียะ เที้ยะ มั่ว มี หยัวะ เหลอะ สื่อ ลี ลู้ เม กู๊ ฮู "ตั่ว" ส่วย ตาว เตี่ย เท่อ ตู่ ถ่าว นุ หย่ง อัว "เจ้อตั่ว" หย่อ ตู่ อี้ เตอะ ฮู อี๊ชั้ว อัว อ๊อ ชั้ว เตอะ เป็ง จ๊ง จี๋ ตาง จื่อ ตคำ ไห่ เตี่ย หยัว จุ มั่ว ลู้ เบ กู๊ ต๊อ หาว เม เชี้ย เด้ หย่าว กู้ ฮู ดัง ลู้ เม เชี้ย กู้ตาว เตียะ ฉี ขอ ชัว เด๋อ เหลียะ หยัว จุ มั่ว ลู้ กู๊ เบ จี๋ ตั้ว สาย เที้ยะ ฮู เบ จาว ตู่ หวาว

ขั้นตอน / วัสดุอุปกรณ์ ผู้เป็นพ่อและเป็นแม่ต้องเตรียมในการตั้งชื่อสู่ขวัญ

1. หมู 2 ตัว
2. เหล้า 3 แกลลอน

พิธีกรรม เมื่อแขกและญาติพี่น้องมาพร้อมแล้ว

1. ฆ่าหมูเพื่อทำอาหาร
2. เมื่ออาหารพร้อมแล้ว เชิญแขกและญาติขึ้นประจำโต๊ะอาหาร

3. **เจ้าภาพจะรินเหล้าให้แขกและญาติที่ขึ้นนั่งประจำโต๊ะอาหารคนละ 1 แก้ว**
4. **เจ้าภาพจะแจ้งวัตถุประสงค์ที่ได้เชิญแขกมาในครั้งนี้ให้ทราบและขอให้แขกและญาติที่เชิญมานั้นให้ช่วยเลือกชื่อให้คนที่จะเปลี่ยนชื่อนั้น**
5. แขกและญาติที่เชิญมาจะทำการปรึกษาหารือ เพื่อเลือกชื่อใหม่ให้แก่คนนั้นถ้าคนที่จะเปลี่ยนชื่อนั้นยังมีพ่อตาอยู่แขกและญาติที่เชิญมาจะให้เกียรติแก่พ่อตาให้เป็นคนเลือกก่อนและส่วนใหญ่พ่อตาเลือกชื่อได้อย่างไรคนส่วนใหญ่จะเอาด้วยเสมอ
6. หลังจากเลือกชื่อได้แล้วเจ้าภาพจะเชิญแขกและญาติๆที่นั่งประจำโต๊ะอาหารให้ดื่มเหล้า 1 รอบ และในช่วงนี้เองจะทำการสู่ขวัญเรียกตามชื่อใหม่ที่เลือกได้แล้ว
7. หลังพิธีสู่ขวัญ เจ้าภาพจะเชิญแขกและญาติ ๆ ที่นั่งประจำโต๊ะอาหารดื่มเหล้าอีก 3 รอบ
8. ในกรณีที่พ่อตาเป็นคนเลือกชื่อใหม่ให้ลูกเขย หลังจากเสร็จขั้นตอน ข้อ 1-7 แล้วจะต้องฆ่าหมูตัวที่ 2 เพื่อทำอาหารจัดเลี้ยงขอบคุณพ่อตาอีกครั้งหนึ่ง จึงจะถือว่าเสร็จพิธี

8. พิธีล้อมขวัญของครอบครัว

ความเป็นมา พิธีการล้อมขวัญของครอบครัว สาเหตุจาก การสร้างกำลังใจให้แก่ครอบครัวด้วยความเชื่อที่เชื่อว่า คนเราทุกคนจะมีขวัญประจำตัวอยู่ทุกคน เมื่อเป็นเช่นนั้นคนเรายังไม่สามารถอยู่เป็นที่ได้ ยังจะต้องแยกไปโน่นไปนี่ ขวัญก็เช่นเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้นถ้าขวัญของใคร ได้ไปเที่ยวหรือไปตกอยู่ ณ ที่ใด โดยไม่ได้มาอยู่กับเนื้อกับตัว จะทำให้ผู้นั้นมักมีการเจ็บป่วย ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการล้อมขวัญของครอบครัวขึ้น ปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่จะทำกันในต้น ๆ ปี

พิธีล้อมขวัญของครอบครัว ชาวม้งกว่าว่า เก๊ง ปัวะ หล่อเตอะ เก๋ ก่ง หลี่ หาว เจ๋ เหน่ง เต๋อ ลู้ เก๊ง หล่อ ขอ เก๋ บ้า เซี้ย ดาว ลู้ เจ๋ เหน่ง เจ่ง ตาว เตี๋ย ตี๋ เหน่ง ซ้ง เล่ง ปั๋ว เล่ง มั่ว ปลี่ หย่อ ลี เต๋อ **ตี้ เหน่ง ตี๋ จี่ เยา เช่งอี๊ ขอ เซอ เย่ง หยัว หมู่ อู๊ หมู่ นอ ปลี่ กู้ อี้ หยะ เหง ดัวเต๋อ หย่อ เล่ง ตื่อ ลี ปลี่ หมู่ หย่อ หมู่ ป๊ง ยง จี่ หล่อ เยาะ เตอะ ลู้ เจ๋ หยัว อัว จาว ตู่ เต๋อ พ่ง มั่ว เมาะ มั่ว เก่ง หวิ หย่อ ลี นอ เที้ยะ ลี หยัว จุมั่ว เก๋ ก่ง ปลี่ อีเจ่ง อี๊ หย่าว เผ็ง จ๊ง หยัว อัว ถ่าว ปี้ ซง เซี้ย**

ขั้นตอน / วัสดุอุปกรณ์ พิธีล้อมขวัญของครอบครัว

1. หมู 1 ตัว
2. กระดาษปรุฟ 1 กิโลกรัม
3. ธูป 1 มัด
4. ไก่ 2 ตัว
5. ไข่ไก่ (ตามจำนวนสมาชิก)
6. หมอสีดา 1 คน

พิธีกรรม เมื่อเตรียมข้าวของพร้อมแล้ว

1. เรียกสมาชิกในครอบครัวมารวมยืนเป็นกลุ่มในบ้าน
2. ทำพิธีไล่สิ่งชั่วร้ายภายในบ้านออก โดยจุดคบเพลิงและใช้รำข้าวละเอียดคั่วจนแห้ง โยนใส่คบเพลิงจนลุกไหม้อย่างน่ากลัว หมอสีดาทำเสียงคำรามเหมือนเสือโคร่ง และวิ่งไล่สิ่งชั่วร้ายภายในบ้าน ไป ๆ มา ๆ อยู่พักใหญ่ต้อนไล่ ไปสิ้นสุดที่ประตูบ้าน
3. หมอสีดาจะเอาเชือกผูกคอหมู แล้วเอาเชือกวนล้อมคนในบ้านนั้นไว้ ตีฆ้องเดินล้อมคนในบ้าน โดยวนขวา 3 รอบ วนซ้าย 3 รอบ
4. โยนไม้กลับเสี่ยงทายขวัญ มารวมกันหรือไม่มา
5. ฆ่าหมู (ก่อนที่หมูจะถูกฆ่า) หมอสีดาจะเผากระดาษให้หมูจำนวนหนึ่ง เพื่อเป็นเงินซื้อชีวิตเขาโดยพูดกับหมูว่า "ข้าพเจ้าไม่ได้เลี้ยงเจ้ามาเพื่อเป็นเพื่อน แต่ข้าพเจ้าเลี้ยงเจ้ามา เพื่อให้เจ้าไปช่วยข้าพเจ้า ต้อนขวัญให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวเป็นเวลา 1 ปี เมื่อครบกำหนดแล้ว ข้าพเจ้าก็จะให้เจ้าไปเกิดใหม่เจ้าอย่าได้ถือโทษ โกรธเคืองข้าพเจ้าเลย"
6. ทำพิธีสู่ขวัญ
7. หมอสีดาจะนั่งม้านั่งเข้าทรงท่องเที่ยวไปในเมืองผี เพื่อต้อนรับขวัญและล้อมขวัญของสมาชิกในบ้าน ให้มารวมกันไว้ ใช้เวลาประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง เป็นอย่างน้อย จึงจะเสร็จพิธี

9. พิธีงานศพ (ก๊า เก ปะ ตั๋ว)

ความเป็นมา เมื่อมีคนตายเกิดขึ้นในบ้าน ชาวม้งจะนำศพมาแต่งชุดม้งใหม่ ๆ (ชุดม้งนี้สามารถทำไว้ล่วงหน้าได้ คือเตรียมชุดม้งไว้ก่อน กรณีที่ตายอย่างกระทันหัน อาจจะใส่ชุดม้งที่ใหม่กว่าทุก ๆ ชุดที่มีในบ้านก็ได้) สำหรับการแต่งกายให้ศพด้วยชุดใหม่ และเครื่องประดับนั้น ชาวม้ง เชื่อว่ายิ่งแต่งกายและใส่เครื่องประดับให้กับศพมากเท่าไร่ยิ่งดี เพราะชาวม้งเชื่อว่าเมื่อผู้ตายไปเกิดใหม่จะมีฐานะร่ำรวยมีทรัพย์สินเงินทองมากเท่านั้น

พิธีงานศพ ชาวม้งกล่าวว่า เก็งปัยะ ถ่างมั่ว เหน่ง ตัว หาว หย่อ ม้ง หยัว มั้ว เคาะ เจ่อ เซี้ย หย่อ คอ จาว หนา (เต้ เคาะ เจ่อ เต่อ อัว เจีย อัว เต้ กู้ ตาว เต่อ หย่อ เก่บ้า เคาะ เจ่อ ห่าว หย่อ ตั่ว ใช้ เต้ หย่าว กู้ กาว เคาะ เจ๋า เจ๋ เซี้ว ตัว หนา กู้ มั่ว)

การเตรียมการะดาษเงินกระดาษทองไว้ไหว้ศพ ก็เพื่อให้คนตายได้มีเงินทอง โดยการเผากระดาษเงินกระดาษทองไปให้คนตาย ผู้ที่จะบอกได้ว่าคนตายรับรู้ว่าญาติพี่น้องส่งของไปให้หรือไม่ให้ก็คือ " จั๋วจ๋า " ซึ่งเป็นคนที่สามารถพูดคุย และคอยบอกคนตายได้

การไหว้ศพจะทำพิธีไหว้ 3 เวลา คือ ตอนเช้า ตอนกลางวัน และตอนเย็น เวลาไหว้จะจุดธูป 1 ดอก หรือ 3 ดอกก็ได้ โดยจะมีหมอแคนเป่าแคนและมีคนร้องเพลงม้ง ในพิธีศพตลอดระยะเวลาที่ตั้งศพไว้ การจะเก็บศพไว้กี่วันนั้น อยู่ที่ฐานะของญาติ ถ้าญาติมีฐานะดีก็จะเก็บไว้ 7 วัน ถ้าฐานะไม่ค่อยดีจะเก็บศพไว้ 3 วัน

ก่อนนำศพไปฝัง 1 วัน จะมีพิธีไหว้ศพ คือญาติพี่น้องจะนำกระดาษเงินกระดาษทองมาไหว้ เวลาไหว้จะนำกระดาษนั้นมาคล้องตัว และจุดธูปไหว้แล้ว จะนำกระดาษนั้นไปเผา

การทำพิธีที่เรียกว่า "คัวจือ" การจะเสี่ยงดูว่าดวงวิญญาณของคนตาย จะรับรู้การส่งกระดาษเงินกระดาษทองไปให้แล้วหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีพิธีอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า "เต๊อะเก๋" เป็นพิธี ที่ใช้ไม้ไผ่ผ่าครึ่งเป็น 2 อัน แล้วนำมาเสี่ยงโยน ถ้าไม้ไผ่หงายหรือคว่ำทั้ง 2 อันแสดงว่าดวงวิญญาณไม่รับรู้ ถ้าไม้ไผ่คว่ำ 1 อัน หงาย 1 อัน แสดงว่าดวงวิญญาณรับรู้แล้ว การที่ดวงวิญญาณไม่รับรู้จะต้องโยนไม้ไผ่ใหม่จนกว่าการเสี่ยงทายจะรับรู้

เมื่อเสร็จพิธีแล้วจะนำศพไปฝัง โดยเคลื่อนย้ายไปที่ที่เตรียมไว้สำหรับฝัง ก่อนทำพิธีฝังจะเตรียมวัวไว้ฆ่าเพื่อเซ่นดวงวิญญาณให้กับคนตาย จะได้มีความสุขไม่รบกวนญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่

การฆ่าวัว เมื่อฆ่าเสร็จแล้ว จะนำเนื้อวัวแจกจ่ายให้กับผู้ที่มาร่วมงานฝังศพนั้น จากนั้นก็จะนำศพไปฝัง การขุดหลุมฝังศพจะเลือกพื้นที่ที่มีภูเขาโอบล้อมรอบ ถึงว่าเป็นสภาพที่มีความสมบูรณ์ดี เมื่อจะยกศพลงหลุม หากเป็นพ่อหรือแม่ตาย ก็จะให้ลูก ๆ ช่วยกันยกโลงศพ ในส่วนที่เป็นด้านศีรษะของผู้ตาย เพราะเชื่อว่าเป็นการดูแลและตอบแทนบุญคุณ เป็นครั้งสุดท้าย ส่วนญาติให้ยกในส่วนที่

เหลือ พื้นหลุมศพจะมีความลาดเอียง โดยด้านศีรษะจะสูง ส่วนด้านเท้าจะต่ำกว่า เพราะชาวม้งเชื่อว่าการวางนอนในลักษณะนี้ เป็นการนอนแบบสบายเมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่

การกลบหลุมศพ เมื่อกลบหลุมศพแล้ว จะมีการทำเครื่องหมายไว้ อาจจะเป็นรั้วล้อมรอบหรือทำดินให้สูงขึ้นมาเพื่อให้ผู้อื่นเห็นชัดเจน ว่าเป็นหลุมฝังศพ

การฆ่าวัวเพื่อเซ่นไหว้ก่อนฝังศพ หากพี่ชายตายจะให้น้องสาวเป็นผู้หาวัวมาให้ฆ่า แต่ต้องเป็นพี่น้องที่เกิดจากท้องเดียวกัน หากเป็นพี่สาวตาย ก็จะให้พี่ชายหรือน้องชายเป็นผู้หามาให้

10.ประเพณีปีใหม่

ความเป็นมา ของประเพณีปีใหม่ สืบเนื่องมาจากการทำมาหากินโดยปกติเอง การทำมาหากินของพี่น้องชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จะมุ่งทำงานตลอดปีโดยไม่มีการหยุดพักผ่อน จะมีเวลาว่างงาน ช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม เล็กน้อย เพราะเป็นปลายฤดูฝน เข้าสู่ฤดูร้อน และเป็นเวลาสิ้นสุดของปี 1 รอบพอดี คนเฒ่าคนแก่เขาจึงได้จัดให้มีการกินปีใหม่ในช่วงนี้ คือจะถือว่า ปีเก่าสิ้นสุดลงในแรม 15 ค่ำเดือน 12 ทางจันทรคติ และวันขึ้น 1 ค่ำของเดือน 1 หรือเดือนอ้าย เป็นวันขึ้นปีใหม่เป็นประจำทุกปีไป จุดมุ่งหมายก็เผื่อเป็นการพักผ่อน เพื่อพบปะ สังสรรค์กัน ในหมู่ผู้หลักผู้ใหญ่ ส่วนหนุ่ม ๆ สาว ๆ จะไปเที่ยวต่างจังหวัด หรือต่างหมู่บ้าน หรือเล่นโยนลูกช่วง ตีลูกช่วงสนุกสนานกันในหมู่บ้านก็ได้

ประเพณีปีใหม่ ชาวม้งกล่าวว่า เก๊ง ป๊วะ หล่อ เตอะ เก่ น่อ เป๊ จ่าว หล่อ หย่อ ซง เซี้ย หล่อ เตอะ ขอ เตี่ย เก่ อัว รน่อ อัว ห่าว อัว เลี่ย อัว เต๊ เตอะ ไฮ เหน่ง ม้ง เต๋อ หนื่อ อัว ต่า เนี่ย ต่า ซง จี่ มั่ว นุ ซอ ลี มั่ว ใจ้ หย่ง เช่ง ห้าว หลี ถ่าว ลู้ ก่าว อี้ หลี่ ลู้ ก่าว อ๊อ หลี่ เมจี หวิ หย่อ ตู้ หน่า ต่า หยัว หมู่ จั่ว ตู้ คัว เที้ยะ จึง เก่า อี๊ ฉ่ง จี่ หล่อ จ่อ เต้ เลาะ เต้ หล่าว เที่ยะ ลี จา เกาะ มั่ว เก๋ เป๊ จ่าว หล่อ หย่อ ลซง เซี้ย จ่าง ลู้ ก่าว อ้อ หลี อั่ว สะ เจ่อ กู้ หลี เจ่ นุ เซี้ย อี๊ สู้ อี๊ หลี่ ตู้ เต๋อ หย่อ นุ ชุง เซี้ย อั่ว ม้ง น่อ เป๊ จ่าว ชัวชัว ซง เหาะ เพี้ย หย่อ อี้ คอ ใจ้ หย่ง อั่ว ชัว เด๋อ ตาว ซอ หล่อ ชี้ จี้ หล่อ ปะ น่อ ปะ ห่าว เตอะ จ๋อ หล่าว ฮอ เตอะ เต้ ตู้ หลั่ว ไฉ่ หลั่ว หยัว หมู่ ป๋อ ค้าว น้า หลี ลู้ หย่อ ต่าว ตู้ ลู้ อัว เก๋ เหลาะ เหยะ หาว หย่อ กู้ ตาว

ขั้นตอน การเตรียมวัสดุ การเพื่อกินปีใหม่

1. **ข้าวของเกี่ยวกับพืชไร่ ต้องขนมาบ้านให้หมด**
2. **ข้าวสาร**
3. **ฟืน**
4. ไก่
5. หมู
6. ไข่ไก่
7. กระดาษสีเทา แผ่นประมาณกระดาษหนังสือพิมพ์
8. กระดาษเงิน กระดาษทอง
9. ธูป
10. เทียน

พิธีกรรม ในวันแรม 15 ค่ำเดือน 12 ถือว่าเป็นวันสิ้นสุดปี จะทำพิธีการ ดังนี้

1. ปัดเป่า กวาดสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ภายในครอบครัวให้ไปกับปีเก่า
2. เรียกญาติพี่น้องที่เป็นแซ่เดียวกัน มารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วทำพิธีปัดเป่า สิ่งชั่วร้ายอีกครั้งหนึ่ง
3. ทำพิธีสู่ขวัญ
4. ทำพิธีเซ่นเจ้าที่ในบ้าน
5. ทำพิธีเรียนบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มารวมรับประทานอาหาร
6. วันขึ้น 1 ค่ำเดือน 1 ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ ถ้าใครตื่นเช้า วันนี้จะเป็นคนตื่นเช้าตลอดไปในปีนี้ ถ้าใครตื่นสายก็จะสายตลอดไป วันนี้มีพิธีกรรมขั้นตอนหนึ่งเพื่อเรียกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มาร่วมรับประทานอาหาร และไหว้บรรพบุรุษเท่านั้น
7. ตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำเป็นต้นไป ผู้เฒ่าผู้แก่จะปล่อยให้หนุ่ม ๆ สาว ๆ ไปเล่นโยนลูกช่วง ตีลูกขนไก่ เป็นเวลา 3 – 9 วัน เป็นอย่างน้อย บางปีมีถึง 11 วัน การโยนลูกช่วงระหว่างคู่หนุ่มสาว มีข้อแม้ว่า ถ้าเกิดจากแม่ที่มีนามสกุลแซ่เดียวกัน จะโยนลูกช่วงด้วยกันไม่ได้

11. ประเพณีการแต่งกาย

ประวัติความเป็นมาของประเพณีการแต่งกาย ชาวม้งแบ่งออกเป็น 2 เผ่า คือเผ่าม้งขาว และเผ่าม้งดำ การแต่งกายจะแตกต่างกันคือ ผู้ชายม้งดำจะนุ่งกางเกงโสร่ง เป้ายาวมีผ้าสีแดงรัดเอว ปลายผ้ารัดเอวปักด้วยลวดลาย เสื้อแขนยาว สาบเสื้อปักด้วยลวดลาย ลำตัวสั้น ส่วนผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงปักด้วยลวดลายอย่างสวยงาม มีผ้าสีดำรัดเอว เสื้อแขนยาวลำตัวเสื้อยาวมีปกคอเสื้อด้านหลังเป็นรูปสี่เหลี่ยมปักด้วยลวดลาย ส่วนม้งขาวผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวมีผ้าสีแดงรัดเอว ปลายผ้าปักด้วยลวดลายเช่นเดียวกัน เสื้อแขนยาวลำตัวสั้น ส่วนผู้หญิงจะนุ่งกระโปร่งสีขาว ล้วนมีผ้ารัดเอวปักด้วยลวดลาย เสื้อแขนยาวลำตัวยาว ปกคอด้านหลัง เป็นรูปสี่เหลี่ยมปักด้วยลวดลาย

ประเพณีการแต่งกาย ชาวม้งกล่าวว่า เก้ง ป๋วะ เก๋ ใจ หนา จ่ง ซอ เตอะ จ๋อ เหน่ง ไท้ ต้อ เซี้ย อั่ว หย่อ ม้ง ไฟ้ อ้ว อ๊อ ป้า ลี นอ จ๋อ ม้ง เด๊อ เที้ยะ ม้ง จั๊ว เก๋ หนา จ่ง ซอ หนื่อ หยัว เจ๋อ จ๋ำ ลี นอ จี๋ ม้ง เด๊อ เที้ยะ ม้ง จั๊ว เก๋ หนา จ่ง ซอ หนื่อ หยัว เจ๋อ จ๋ำ ลี นอ จี๋ เน่ง ม้ง จั๊ว หยัว หนา จี่ ต่าว จี่ เต๋ เซีย ฉี เลี้ย มั่ว ก๋าว ป้า เด๊า ซอ เต่ เต๋ อั้ว เจ๊ง ซอ อ้ว ก๋าว ป้า เด๊า สู เจ๋ ซอ หลู เตอะ จ๋อ ป๊อ เหนียะ หนา เตี้ย อั่ว อ้ว ก๋าว ป้า เด๊า ใจ้ ยง เก้า ละ ซี เซีย หย่อ เด๊า ดู๊ ซอ เต่ เต๋ ลู้ ซอ เต๋ มั่ว ด๊า ฉ่อ อ้ว ปล๊าว ฟ้า อ้ว ก่าว ป้า เด๊า จ๋อ ม้ง เด๊อ จี่ เน่ง หยัว หนา จี่ ม้ง เด๊อ เซีย ฉี เลี้ย อ้ว ก่าว ป้า เด๊า อี๊ หยะ ซอ เต่ เต๋ ลู้ เจ๋ หลู จ๋ง ป้ เหนีย หนา เตี้ย เด๊อ ต่า ดอ เซีย เฉ ตี่ ละ ซี อ้ว ป้า เด๊า ยง เก้า ซอ เต่ เต๋ ลู้ เจ๋ ซอ เต๋ มั่ว ด๊า เฉ่อ หล๊าว ฟ้า อ้ว ก่าว ป้า เด๊า ยง เก้า

เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ประกอบด้วย

1. กางเกง กระโปรง
2. เสื้อ
3. ผ้าเช็ดตัว
4. รองเท้า ถุงเท้า
5. ผ้าโพกศีรษะ หรือหมวก
6. เงินประดับคอ
7. เงินปักด้วยลวดลาย

การแต่งกาย แต่งตามโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1. ในวันปีใหม่ ในวันปีใหม่คนส่วนใหญ่จะแข่งกันแต่งตัวให้สวยที่สุด เด่นที่สุด เพื่อแสดงถึงความสวยงามต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ตามลายผ้าที่ปักมาเป็นปี ตลอดจนถึงเครื่องประดับต่าง ๆ ที่แสดงถึงฐานะความมั่งมีของตนเอง
2. การไปร่วมพิธีการแต่งงาน

3. การไปร่วมงานอื่น ๆ
4. การไปร่วมงานศพ

12. ประเพณีการแต่งงาน

การเกี้ยวพาราสีในสมัยโบราณ หนุ่มสาวชาวม้งห้ามเกี้ยวพาราสีกันในบ้านเพราะจะผิดผี ฉะนั้น หนุ่มสาวจึงมักเกี้ยวพาราสีกันนอกบ้าน ใกล้ ๆ หมู่บ้าน ในตอนเย็นพวกหนุ่ม ๆ จะหอบผ้าห่มคนละผืนไปอยู่นอกบ้านของสาวคนรัก เมื่อปะว่าพ่อแม่ของสาวนอนหลับแล้ว หนุ่มคนรักจะเข้าไปอยู่ข้าง ๆ ห้องนอนของสาว จะกระซิบเรียกเบา ๆ ให้สาวคนรักออกมาเพื่อไปพลอดรักกันนอกบ้าน บางทีก็จะใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า "จาง" เป่าเบา ๆ เรียกสาวออกมา ถ้าการกระซิบเสียงดัง พ่อแม่ได้ยินก็จะดุด่าหนุ่ม ฝ่ายหนุ่มจะนั่งเงียบไม่ให้ตอบ ถ้าตอบจะถูกปรับเป็นเงิน 4 เท (ประมาณ 40 บาท)

โอกาสที่หนุ่มสาวเลือกคู่ครอง คือ ในเทศกาลปีใหม่ของชาวม้ง ในตอนกลางวันหนุ่มสาวคนไหนชอบกันก็จะโยนลูกช่วงเดียวกัน หลังจากสิ้นสุดเทศกาลปีใหม่ หนุ่มสาวคู่ไหนที่พอใจต่อกันก็จะแต่งงานกันอย่างถูกต้อง โดยฝ่ายชายจะขอฝ่ายหญิงไปอยู่บ้านของฝ่ายชาย และจะส่งผู้ใหญ่ที่น่าเชื่อถือ 1 คนมาแจ้งข่าวต่อพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของฝ่ายชายที่ส่งมาสู่ขอ

ที่สำคัญหนุ่มสาวในตระกูลแซ่เดียวกัน จะไม่เกี้ยวพาราสีต่อกัน ไม่มีการแต่งงานในสายเลือดเดียวกัน เขาจะรักกันนับถือเหมือนพี่น้อง

การหมั้นในสมัยโบราณ จะนิยมทำการหมั้นระหว่างญาติซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องซึ่งต่างแซ่กัน เช่น ลูกชายของพี่สาวมาหมั้นกับลูกสาวของของน้องชาย (ลูกป้า ลูกน้า) หมั้นกันและแต่งงานกันได้ ส่วนมากมักจะหมั้นโดยพ่อแม่จัดการให้ ตอนลูก ๆ อายุยังน้อย

ของหมั้นที่ฝ่ายชายเอามาให้ มีดังนี้

1. เหล้า 1 ขวด
2. ผ้าโพกศีรษะ (ผั่ว) ชาย – หญิง คนละ 1 ผืน
3. ผ้าปิดหน้ากระโปง (ซั่ว) 1 ผืน
4. เงิน 4 เท (ประมาณ 40 บาท)

จะนำของเหล่านี้มามอบให้กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง โดยทั้งสองฝ่ายให้คำมั่นสัญญาต่อกันว่าถ้าลูกโตเป็นหนุ่มเป็นสาวจะให้แต่งงานกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดสัญญาต้องเสียค่าปรับให้ฝ่ายตรงข้ามเป็นเงินประมาณ 40 เท (ประมาณ 400 บาท)

ในปัจจุบันไม่นิยมการหมั้นเพราะการหมั้นหมายตั้งแต่เด็ก โดยที่เด็กยังไม่รู้เรื่อง เปรียบเหมือนการคลุมถุงชน บังคับให้เด็กแต่งงานกันโดยไม่มีความรักต่อกัน จึงต้องให้เขาเลือกคู่ครองด้วยความสมัครใจเอง

การสู่ขอสมัยโบราณ

ครอบครัวม้งเมื่อมีลูกชาย อายุประมาณ 14 – 16 ปี พ่อแม่จะเริ่มมองหาคู่ครองให้แก่ลูกชายของตน ในทางปฏิบัติเขาจะสอบถามลูกว่าได้รักชอบพอกับใครไว้บ้างหรือไม่ ถ้าได้รับคำตอบจากลูกชายว่าได้ชอบพอกับใครแล้ว พ่อจะทำพิธีเซ่นผีด้วยการจุดธูป 7 ดอก ฆ่าไก่ 1 ตัว เพื่อเป็นการเสี่ยงทายจากการดูลิ้นไก่ และกระดูกขาไก่ที่ตนเซ่นสรวงนั้น หากลักษณะของลิ้นไก่และกระดูกขาไก่แสดงออกถึงลักษณะดี ก็จะให้ลูกชายแต่งงานได้ แต่ถ้าลิ้นไก่ กระดูกขาไก่มีลักษณะบอกลางไม่ดี ก็จะห้ามลูกชายไปแต่งงาน

การแต่งงานพ่อแม่ฝ่ายชาย จะจัดเถ้าแก่ 2 คน ไปสู่ขอเจ้าสาวจากพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาว โดยมีเจ้าบ่าวกับเพื่อนเจ้าบ่าวไปด้วย เพื่อให้เจ้าสาวดูตัวเจ้าบ่าว

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม

วิเคราะห์ข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมของพิธีกรรม และประเพณีของชาวม้ง ในบทนี้ได้วิเคราะห์ผลของพิธีกรรม และประเพณีต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวม้ง สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของชาวม้ง ดังนี้

1. พิธีกินข้าวใหม่ มีคุณค่าทางด้านจิตใจของชาวม้งว่ามีน้ำใจเอื้อเผื่อเพื่อแผ่รักใคร่ไมตรี มีจิตใจกว้างขวาง สามารถทำข้าวใหม่ให้บรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านได้รับประทานกันได้ การทำข้าวใหม่ มีขั้นตอนหลายอย่างต้องใช้ความขยันอดทนในการทำ นอกจากนั้นยังบ่งบอกถึงฐานะ เจ้าของบ้านที่ทำข้าวใหม่ด้วยว่า มีฐานะดีเพราะต้องมีการฆ่าไก่ หมู เป็นจำนวนมากเพื่อเลี้ยงแขกที่มากินข้าวใหม่ เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวม้งว่ามีอาชีพทำนา มีความเป็นอยู่แบบพี่แบบน้องรักใคร่กันดีในชุมชนของตนเอง

2. พิธีลงสีดา (พิธีอัวเน้ง) ชาวม้งจะมีความเชื่อเรื่องผี เป็นการถ่ายชีวิตกัน เวลามีคนเจ็บป่วยเคราะห์ร้าย หรือดวงไม่ดีจะทำพิธีลงสีดา ชาวบ้านเชื่อว่าฆ่าหมูให้ผีแล้วผีพอใจก็จะทำให้คนที่เจ็บป่วยนั้นหายได้คนที่เคราะห์ร้ายก็จะดีขึ้นมา มีคุณค่าทางด้านจิตใจเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจว่าทำพิธีแล้วจะดีขึ้นบางครั้งอาจทำให้อาการเจ็บป่วยหายไปได้ การนำไปใช้ทุกวันนี้เวลา มีคนป่วยก็จะเชิญหมอผีไปทำพิธียังปฏิบัติกันอยู่ สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผียังมีอยู่มากความเจริญทางวิทยาศาสตร์ยังไปไม่ถึงคนในหมู่บ้าน ก็ยังคงมีความรักใคร่สามัคคีกันดีคอยช่วยเหลือดูแลกันอยู่เป็นประจำ

3. **พิธีใส่กำไลคอ** พิธีใส่กำไลคอนี้เป็นการทำกับเด็กที่เกิดใหม่ ถือว่าเป็นการล้อมชีวิต ที่เกิดมาให้มีความสุขเจริญเติบโตไปในสังคมได้ มิให้เกิดการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ซึ่งมีความเชื่อว่าเมื่อใส่กำไลคอแล้วสามารถป้องกันภูติผี ปีศาจได้ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพ่อแม่ของเด็กในการที่จะเลี้ยงดูลูกที่เกิดมาใหม่ว่า ลูกตัวเองได้ใส่กำไลคอแล้ว จะปลอดภัยจากภูติผีปีศาจได้ จึงมีคุณค่าทางด้านจิตใจมาก สังคมก็มีความรักผูกพันธ์กันในการที่จะมาร่วมทำพิธีกัน เป็นการแสดงความรักความห่วงใยบ้านที่ได้กำเนิดลูกคนใหม่ ในด้านการนำไปใช้ ทุกวันนี้ชาวม้ง ก็ยังปฏิบัติพิธีการใส่กำไลคอกับเด็กที่เกิดใหม่ทุกคน

4. **พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อ** สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพนับถือผู้ใหญ่ ให้ตั้งชื่อเด็กที่เกิดใหม่เพื่อความสิริมงคลของชีวิตเด็ก บางครั้งก็ให้หมอขวัญซึ่งเป็นที่นับถือของคนในหมู่บ้านช่วยตั้งชื่อให้ ซึ่งมีความเชื่อว่าเด็กจะมีความสุขความเจริญ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ชาวม้งจะมีความเชื่อเรื่องผี เทพเจ้า และจะมีหมอขวัญ หมอผี อยู่ในหมู่บ้านเป็นผู้นำในการทำพิธีต่าง ๆ ให้ชาวม้ง และจะเชื่อเรื่องดวงชะตา หมอขวัญจะเป็นที่เคารพของคนในหมู่บ้านมาก ส่วนสัตว์ที่จะนำมาประกอบพิธี ก็จะเป็นไก่กับหมูบางครั้งเป็นวัวก็มีแล้วแต่ประเพณีที่ปฏิบัติกัน

5. **พิธีสร้างสะพานต้อนรับขวัญ** พิธีนี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวม้งเชื่อเรื่อง ผี เรื่องขวัญของเด็กที่เจ็บป่วยรักษาไม่หาย ว่าเกิดจากขวัญของเด็กคนนั้นหายไป ต้องทำพิธีรับขวัญของเด็กโดยมีเครื่องเซ่นหลายอย่าง เมื่อทำพิธีแล้วมีความเชื่อว่าขวัญจะกลับมาอยู่ที่ตัวของเด็ก แล้วเด็กก็จะหายจากอาการเจ็บป่วย มีคุณค่าทางด้านจิตใจเป็นการให้กำลังใจ การมีกำลังใจที่ดีบางครั้งก็ช่วยให้อาการป่วยหายได้เช่นกัน นอกจากนั้นยังบ่งบอกถึงความรักความห่วงใยของพ่อแม่และบรรดาญาติพี่น้องว่าห่วงใยมากอยากให้หายจากอาการป่วย เรื่องการแพทย์ยังไม่เจริญพอ ทำให้ต้องปฏิบัติพิธีกรรมการต้อนรับขวัญนี้สืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

6. **พิธีขอพ่อบุญธรรมแม่บุญธรรม** พิธีนี้ก็มีความเชื่อคล้ายพิธีต้อนรับขวัญจะทำกับเด็กที่ร้องไห้งอแงเจ็บป่วยรักษาไม่หาย ชาวม้งจะมีความเชื่อว่าต้องหาพ่อแม่ให้เด็กใหม่โดยให้เป็นพ่อบุญธรรมแม่บุญธรรม เมื่อได้พ่อแม่ใหม่แล้วเด็กคงจะเลี้ยงง่ายไม่เจ็บป่วย เป็นเรื่องที่มีคุณค่าทางด้าน จิตใจ เป็นกำลังใจของพ่อแม่เด็ก ว่าได้หาพ่อแม่ใหม่ให้ลูกแล้ว พ่อบุญธรรมแม่บุญธรรมได้ทำการ ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกไปหมดแล้ว เป็นการให้พรดี ๆ แก่ลูก ลูกคงจะหายจากเจ็บป่วยเลิกงอแงและเลี้ยงง่ายต่อไป

7. พิธีสู่ขวัญตั้งชื่อสู่วัยผู้ใหญ่ พิธีนี้ชาวม้งมีความเชื่อว่าเป็นสิริมงคลให้กับชีวิตที่ได้เปลี่ยนชื่อจากหนึ่งพยางค์เป็นสองพยางค์ เป็นการให้แนวคิดกับคนที่ถึงวัยผู้ใหญ่ ว่าจากนี้ไปต้องทำตัวให้เป็นผู้ใหญ่ ขยันทำมาหากินเป็นกลวิธีที่แยบยล ทีจะทำให้คนที่มีอายุมากขึ้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี เป็นผู้นำครอบครัวที่ดีได้ มีคุณค่าทางด้านจิตใจในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเมื่อได้รับชื่อใหม่ ก็ต้องประพฤติปฏิบัติตัวเสียใหม่ จะทำให้สังคมดีขึ้นถ้าทุกคนที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่แล้ว เปลี่ยนชื่อทุกคนก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจที่ดีงาม ทุกวันนี้ชาวม้งยังยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด

8. พิธีล้อมขวัญของครอบครัว พิธีนี้ชาวม้งก็มีความเชื่อเรื่องขวัญ เรื่องผี เรื่องวิญญาณเชื่อว่าคนทุกคนมีขวัญประจำตัว ถ้าขวัญไปท่องเที่ยวอยู่ที่อื่นไม่กลับมาจะทำให้คนนั้นเจ็บป่วย ไม่มีความสุข เมื่อทำพิธีล้อมขวัญแล้วมีความเชื่อว่าทุกคนจะมีความสุข เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ทุกคน ในครอบครัวมีความสบายใจว่าชีวิตเขาจะมีแต่ความสุข การดำเนินชีวิตก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีของชาวม้ง ที่มาร่วมทำพิธีว่าทุกคนมีความรักความห่วงใย ปรองดองกันดี ทำพิธีล้อมขวัญของครอบครัวกันทุกบ้าน และจะทำกันทุกปีปีละ 1 ครั้ง และจะมีการฆ่าหมูเพื่อให้วิญญาณหมู ช่วยต้อนขวัญของสมาชิกในครอบครัวกลับมาหาเจ้าของ ทุกวันนี้ชาวม้งก็ยังมีการทำพิธีล้อมขวัญของครอบครัวอยู่

9. พิธีงานศพ ชาวม้งมีความเชื่อเรื่องชาติหน้ามีจริง ถ้าแต่งกายชุดสวย ๆ เครื่องประดับให้มากที่สุด ให้กับคนที่ตายเชื่อว่าชาติหน้าจะเป็นคนที่ร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทองมากมาย เป็นการสอนให้บุตรหลานมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยการให้หาชุดสวยและเครื่องประดับมาตกแต่งให้ผู้ตาย เพื่อจะได้ร่ำรวยในชาติหน้า ลูกหลานต้องเผากระดาษเงินกระดาษทอง ไปให้คนตายและตอนฝังศพก็จะเน้นให้ลูก ๆ ช่วยกันยกโลงศพด้านหัวศพ เพราะถือว่าเป็นการดูแลตอบแทนบุญคุณเป็นครั้งสุดท้าย มีคุณค่าทางด้านจิตใจลูกทุกคน ต้องมีความกตัญญูกตเวที เป็นประเพณีที่ยึดถือกันมาช้านานจนถึงปัจจุบัน

10. ประเพณีปีใหม่ มีการจัดขึ้นเพื่อผ่อนคลาย พักผ่อน พบปะสังสรรค์กันในหมู่ผู้ใหญ่ ส่วนหนุ่มสาวก็จะได้มีโอกาสไปเที่ยวต่างหมู่บ้าน ต่างจังหวัด หรือเล่นโยนลูกช่วงสนุกสนานกันในหมู่บ้านหลังจากที่ได้เหน็ดเหนื่อยจากการทำงานทำไร่ทำนา มาตลอดทั้งปี อีกทั้งเป็นการรวมญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกันแล้วทำพิธีปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายปีละ 1 ครั้ง เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ในปีต่อไปอย่างมีความสุข นอกจากนี้ประเพณีปีใหม่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยมีการเซ่นไหว้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ให้มาร่วมรับประทานอาหารเป็นวิธีสอนให้ทุกคนมีความกตัญญู นึกถึงบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว

11. ประเพณีการแต่งกายของชาวม้ง ชาวม้งจะใส่แบบหลวม ๆ สบาย ๆ เพื่อความคล่องตัว เหมาะสมกับสภาพท้องที่ ลวดลายของผ้าจะคิดทำขึ้นมาเอง ปักด้วยมือซึ่งต้องใช้ความพยายามอดทนที่จะประดิษฐ์ลายผ้าเพื่อใส่เอง และจะเป็นการบ่งบอกถึงฐานะของผู้สวมใส่ด้วย ถ้ามีเครื่องประดับมากก็แสดงว่ามีฐานะร่ำรวย สะท้อนให้เห็นว่าชาวม้งก็มีการแบ่งชั้นกัน เช่นเดียวกับคนไทยส่วนใหญ่ว่ามีทั้งคนจนและคนรวย แล้วจะแต่งอวดกันในงานสำคัญต่าง ๆ

12. ประเพณีการแต่งงาน ชาวม้งจะสอนให้ผู้หญิงรักนวลสงวนตัว เวลาที่หนุ่มสาวจะเกี้ยวพาราสีกันต้องทำกันนอกบ้าน หนุ่มสาวจะมีโอกาสได้พบกันก็ในวันปีใหม่โดยการโยนลูกช่วงกัน คู่ไหนถูกใจกันฝ่ายชายก็จะไปสู่ขอฝ่ายหญิง เป็นการให้เกียรติผู้หญิง และมีการห้ามพี่น้องตระกูลเดียวกันแต่งงานกันเอง ชาวม้งมีความเชื่อเรื่องโชคชะตา ก่อนที่ลูกชายจะแต่งงานกับหญิงสาวคนใด พ่อแม่ฝ่ายชายจะทำพิธีเสี่ยงทายโดยการฆ่าไก่เพื่อดูลิ้นไก่ กระดูกขาไก่ ถ้าผลออกมาบอกลักษณะไม่ดีก็จะไม่ให้แต่งงานกับหญิงคนนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องดวงชะตา เรื่องผีสางและวิญญาณอีกมากทีเดียว ทุกวันนี้ก็ยังปฏิบัติกันอยู่